

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

Iphondo leMpuma Kapa: Isebe leMundo
Provinsie van die Oos Kaap: Departement van Onderwys
Porafensie Ya Kapa Botjhabela: Lefapha la Thuto

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITI YA 12

LOETSE 2025

**SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)
PAMPIRI YA BOBEDI (P2)**

MATSHWAO: 80

NAKO: Dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 16.

SA EXAM PAPERS

Proudly South African

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLAHOBUWA

1. Bala ditaelo tsena ka hloko pele o qala ho araba dipotso.
2. O se ke wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima pele papetla ya dikahare leqepheng la bone, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse botsitsweng dibukeng tseo o ithutileng tsona selemong sena. Ha o entse sena, bala dipotso tseo, mme ebe o kgetha tseo o ratang ho di araba.

3. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO TSE THARO, e leng:

KAROLO YA A:	Dithothokiso	(30)
KAROLO YA B:	PALE	(25)
KAROLO YA C:	Tshwantshiso/Terama	(25)

4. Araba dipotso TSE HLANO kaofela: TSE THARO (3) KAROLONG YA A, E LE NNGWE (1) KAROLONG YA B le E LE NNGWE (1) KAROLONG YA C ka mokgwa ona:

KAROLONG YA A: DITHOTHOKISO

Dithothokisong tseo o di rutilweng – Araba dipotso tse PEDI.

Thothokiso eo o sa e rutwang – O TLAMEHA ho araba potso ena.

KAROLONG YA B: PALE

Araba potso E LE NNGWE.

KAROLONG YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso E LE NNGWE.

5. KGETHO YA DIPOTSO KAROLONG YA B (PALE) LE YA C (TERAMA)

- Araba dipotso tsa pale/le terama tseo o ithutileng tsona FEELA.
- Araba potso E LE NNGWE E TELELE YA MOQOQO le E LE NNGWE ya dipotso TSE KGUTSHWANE. Haeba o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba potso e kgutshwane KAROLONG YA C. Haeba o araba potso tse kgutshwane KAROLONG YA B, o lokela ho araba potso e telele ya moqoqo KAROLONG YA C. Sebedisa lenanennetefatso le hlakisitsweng leqepheng la 5 ho etsa kgetho ya hao.

6. BOLELELE BA DIKARABO

- Potso e telele ya Dithothokiso e lokela ho arajwa ka mantswe a 250–300.
- Dipotso tse telele tsa Pale le Terama di lokela ho arajwa ka mantswe a 400–450.
- Bolelele ba dikarabo tsa dipotso tse kgutshwane bo tla laolwa ke kabo ya matshwao. Tsepama potsong, mme o se ke wa tswa lekoteng.

7. Latela ditaelo tse hlahang qalong ya KAROLO ka NNGWE ka tlhoko.
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ena ya dipotso.
9. Qala KAROLO E NNGWE le E NNGWE leqepheng LE LETJHA.
10. Sebedisa nako ya hao ka mokgwa o latelang:
 - KAROLO YA A: Metsotso e 40
 - KAROLO YA B: Metsotso e 55
 - KAROLO YA C: Metsotso e 55
11. Ngola ka mongolo o makgethe, mme o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE

Dintlha tse hlalisitsweng leqepheng lena di tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o ratang ho di araba ntle le ho qobelleha hore o bale pampiri yohle.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO				
Dithothokiso tseo o di rutilweng: Araba dipotso TSE PEDI feela ho tsena.				
	NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO	NOMORO YA LEQEPHE
1	Kgopolo e a lisa	Potso e telele ya moqoqo	10	7
2	Ke motsho, ke motle	Potso e kgutshwane	10	8
3	Tswalo la ka le a hana	Potso e kgutshwane	10	9
4	Tlhaho ya Moshoeshoe	Potso e kgutshwane	10	10
MMOHO LE				
Thothokiso eo o sa e rutwang: O TLAMEHILE ho araba potso ena.				
5	Ke a itshola	Potso e kgutshwane	10	11
KAROLO YA B: PALE/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO				
ELA HLOKO: Araba potso E LE NNGWE e telele le E LE NNGWE ya TSE KGUTSHWANE. Ha o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba e kgutshwane KAROLONG YA C. O lokela ho araba potso E LE NNGWE feela KAROLONG B YA le YA C.				
6	Tutudu ha e patwe	Potso e telele ya moqoqo	25	
7	Tutudu ha e patwe	Dipotso tse kgutshwane	25	
KAROLO YA C: TSHWANTSHISO				
Araba potso E LE NNGWE feela bukeng ena.				
8	Lejwe la Kgopiso	Potso e telele ya moqoqo	25	14
9	Lejwe la Kgopiso	Dipotso tse kgutshwane	25	14–14

ELA HLOKO: Dikarolong tsa B le C, e NNGWE ya dipotso tse arajwang e tlameha ho ba ya MOQOQO. Ha e NNGWE e lokela ho ba ya dipotso TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba dipotso TSE PEDI tsa mofuta wa moqoqo kapa TSE PEDI tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane.

LENANENNETEFATSO

Sebedisa lenanennetefatso lena qetellong ho nnetefatsa hore na efela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA
A: DITHOTHOKISO (<i>tseo o di rutilweng</i>) (Potso e telele ya moqoqo KAPA dipotso tse kgutshwane)	1–4	2
A: DITHOTHOKISO (<i>eo o sa e rutwang</i>) (Potso e kgutshwane)	5	1
B. PALE (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse Kgutshwane)	6–7	1
C: TSHWANTSHISO/TERAMA (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	8–9	1
PALO YOHLE YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA.		5

ELA HLOKO: DIKAROLONG TSA B le C, nnetefatsa hore o arabile potso E LE NNGWE YA MOQOQO le E LE NNGWE YA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba potso TSE PEDI tsa moqoqo kapa TSE PEDI tsa dipotso tse kgutshwane.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Karolong ena o botsitswe dithothokiso tse HLANO (POTSO YA 1–5). Araba tse THARO feela.

DITHOTHOKISO TSEO O DI RUTILWENG**POTSO YA 1: POTSO E TELELE YA MOQOQO**

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba potso e latelang.

KGOPOLO E A LLISA –TM LETHOTA

- 1 Ha ke hopola ba ka botho,
- 2 Ke hopola phelo ba rona Basotho,
- 3 Ka tse bohloko tsa masisapelo,
- 4 Tse tetebeetsang ya motho mehopolo,
- 5 Ruri ke ferekana mehopolo.

- 6 Ha ke hopola ba polasi bophelo,
- 7 Tlasa ngwan'a mawatle, Kleinbus;
- 8 Moo motho a tsohang ka dialla,
- 9 A kgutla ka kgitla a kgukgutha,
- 10 Ho qekisa yona tjako le retjhene.

- 11 Ha ke hopola ba ho sebeletsa leleya,
- 12 Moputso wa shome la mekotla ka ngwaha,
- 13 Ke hopola le ho dula seteroising.
- 14 Ke kgaketswa dirantjana ka kgwedi,
- 15 Ruri moya wa ka o a tetebela.

Tshebediso ya kgetho ya mantswe thothokisong e molemo ho feta thothokiso e se nang yona.
Dumela kapa o hanane le mohopolo ona.

Karabo ya hao e be bolelele ba mantswe a 250–300.

[10]

POTSO YA 2

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

KE MOTSHO, KE MOTLE – KDP Maphalla

- 1 A ke le mameleng pina ke ena
- 2 Lekodilo la dinako tse ntjha;
- 3 Pina ena e mathemalodi
- 4 E thoba maikutlo a sithabetse.

- 5 Pina e binnwe ke dikgabane maoba,
- 6 Di e binne di e tsanyaola dikgeleke;
- 7 Di e binne di thenthetsa dikakapa
- 8 Di re, “ha e le nna ke motsho, ke motle.”

- 9 “Nna ke motsho, ke motle,
- 10 Ke pabala hara kgabane tsa lefatshe;
- 11 Hara ditjaka le nna ke tjaka,
- 12 Ke ikotla sefuba ha ke ikgalale.”

- 13 “Nna ke motsho, ke motle,
- 14 Ke ema kapele ha ke thonngwa ka lebitso;
- 15 Le ha a itshasitse mabewana a lefatshe
- 16 Le nna ke Seilatsatsi ha ke tlakasele.”

- 17 “Nna ke motsho, ke motle
- 18 Ke semomotela le nna hara ditjhaba;
- 19 Le ha di kopane palesa tsa lefatshe
- 20 Le nna ke shweshwe ha ke belaele.”

- 2.1 Hlalosa se bolelwang ke sethothokisi molathothokisong wa 7. (2)
- 2.2 Bolela lebitso la phetapheto e sebedisitsweng molathothokisong wa 6 le 7. (1)
- 2.3 Fana ka mofuta wa karaburetso o hlahang molathothokisong wa 14. (1)
- 2.4 Tshwaela ka tshebediso ya lehlaso le hlahellang qalong ya ditemanathothokiso thothokisong ena. (2)
- 2.5 Kgonyetso e fumanehang molathothokisong wa 19 e sebedisitswe ka sepheo sefe? (2)
- 2.6 Hlalosa molaetsa o totobatswang ke sethothokisi ka thothokiso ena. (2)

[10]

POTSO YA 3: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko ebe o araba dipotso tse e latelang.

TSWALO LA KA LE A HANA – KPD Maphalla

- 1 Tswalo la ka le a hana morena,
- 2 Tswalo la ka ha le dumele ntate;
- 3 Ha wena o re fatshe lena ke la hao
- 4 Lona le re fatshe lena ke la Modimo.

- 5 Tswalo la ka le a hana morena,
- 6 Tswalo la ka ha le dumele kgabane;
- 7 Ha wena o re bophelo bo atlang tsa hao
- 8 Lona le re bophelo bo atlang tsa Jehova.

- 9 Tswalo la ka le a hana morena,
- 10 Tswalo la ka ha le dumele kgosi;
- 11 Ha wena o re o tla shwa mohla o ratang
- 12 Lona le re o ka tsoha tjhoba le letse phoka.

- 13 Tswalo la ka le a hana morena
- 14 Tswalo la ka ha le dumele monghadi;
- 15 Ha wena o re dikgutsana ke matlakala
- 16 Lona le re dihase ke tsa Ramahodimo.

- 3.1 Bolela bokgabo bo sebedisitsweng molathothokisong wa 3. (1)
- 3.2 Bolela phetapheto ya mantswe e hlahang melathothokisong ya 5 le 6. Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 3.3 Hlalosa sehalo se iponahatsang melathothokising ya 7 le 8 (3)
- 3.4 Bolela mokgabisopuo o hlahang molathothokisong wa 15. (1)
- 3.5 Tshohla tihadimo ya sethohokisi ka melathothokiso ya 15 le 16 (3)

[10]

POTSO YA 4: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

TLHAHO YA MOSHOESHOE: D C T Bereng

- 1 Ke lang motseng lekutukutu?
- 2 Rata le bidietsang diotlwaneng?
- 3 Ho utlwiweng basadi ba tjhalakang le malapa?
- 4 Bahlankana ba qamakelang ka hohle?
- 5 Banna ba phehile kgang ho entse jwang?
- 6 Meropa o kgatinngwa ho hlahileng?
- 7 Manaka a hoa, a houtsa a utlwang?
- 8 Thomo di duma letomotomo ho etsahetseng?
- 9 Phala di lla piipii, pii e hlahile kae?
- 10 Basadi fahleho di a bososela,
- 11 Barwetsana ba maketse feela
- 12 Banna ba botsana ka thata...

- 13 Naha ya hlaka mmala,
- 14 Thaba tsa yona tsa dumaela;
- 15 Lehlaso la aparela dithaba,
- 16 La tsamaya le buisa mahaha ka hohle.
- 17 Phoofolo tsa etsa lehlaphahlapha,
- 18 Nyamatsane tsa phalla ka hohle;
- 19 Batho ba lesa diphoofolo, ba makalla ditaba,
- 20 Taba tsa hlolla banna le basadi.

- 4.1 Hlalosa sehalo se ikutlwhatsang qotsong ya thothokiso e ka hodimo. (2)
- 4.2 Bolela bokgabo bo sebedisitsweng molathothokisong wa 4. (1)
- 4.3 Fana ka mofuta wa karaburetso o hlahang molathothokisong wa 6. (1)
- 4.4 Hlalosa bohlokwa ba kgefutsohare e sebedisitsweng molathothokisong wa 7. (3)
- 4.5 Tshohla molaetsa o fuperweng ke thothokiso ena. (3)

[10]

THOTHOKISO EO O SA E RUTWANG

O TLAMEHA ho araba potso ena.

POTSO YA 5: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

KE A ITSHOLA— TJ MAHAPA

- 1 O na be o kula moahisane,
- 2 O lla ka lengole o qakehile,
- 3 O re ntho ka maleng e a o tsamaya,
- 4 Nna jwale ka moahisane ka iteka,
- 5 Ho ba wa makgonthe Mosotho o buile kgale,
- 6 Matlo ho tjha a mabapi;
- 7 Ba ka boroko ka bo tela,
- 8 Phelo ba hao le tsietsing ngwaneso,
- 9 O nwele parafini o nwele sepiriti,
- 10 Koloji ka e batla ka ya ka tjhelete,
- 11 Tlung ya kokelo ka o lefella;
- 12 Kajeno o fodile o a mphoqa,
- 13 O re ke ne ke mathisa bohata ke moloji,
- 14 O re ke nna ya o loileng kgale,
- 15 Ka hoo ke leka ho pata boloi ba ka,
- 16 Ruri ke a itshola nna ngwana batho,
- 17 Thuso ya ka e mphetohetse moloji.

- 5.1 Fana ka mofuta bokgabo bo hlahang molathothokisong wa 5. (1)
 - 5.2 Sekaseka moelelo o otlohileng wa molathothokiso wa 6. (3)
 - 5.3 Hlalosa tshebediso ya kganyetsano thothokisong ena. (2)
 - 5.4 Bohlokwa ba kgonyetso e sebedisitsweng molathothokisong wa 8 ke bofe? (2)
 - 5.5 Ke sehalo sefe se totobatswang ke sethothokisi ka thothokiso ena. (2)
- [10]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PALE

Araba potso E LE NNGWE karolong ena.

Kgetha mme o arabe potso E LE NNGWE feela, potso e telele ya moqoqo kapa ya dipotso TSE KGUTSHWANE.

HOPOLA: Ha o araba potso e telele ya moqoqo KAROLONG YA B, o tlameha ho araba dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA C.

POTSO YA 6: POTSO E TELELE YA MOQOQO**TUTUDU HA E PATWE- Mathene Mahanke**

Batswadi ba lokela ho ba le seabo se seholo ntshetsopleng ya thuto ya bana ba bona dikolong. Dumellana kapa o hanane le mohopolo ona o itshetlehile ka batswadi ba Thabure. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400 – 450

[25]**POTSO YA 7: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****TUTUDU HA E PATWE – Mathene Mahanke**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA A

Diphetoho tsena, le ha e ne e le tse sekametseng botleng, di ne di sa kgahle le ho thabisa bohle. Ditaba bohlo di buuwa mane Letsheng ha Dimama, moo matitjhere a nwang teng ka mora sekolo. Bohle ba kgobokana moo ntle le Tselapedi le yena Tutudu. Ke mona moo ho rerwang hore Tutudu a hle a hlokiswe botsitso a sa fihla hobane o bonahala a kenakenana le boiketlo ba matitjhere. Le yena Dimama ka boyena, le ha a sa tsebe Tutudu hantle, o se a ntse a ipelaetsa hobane matitjhere ha a sa tla jwaleng, ha e se ka sewelo. Moetapele wa morero wa ho thibela Tutudu pele a ba senyetsa dintho ho feta ke Thebe, titjhere ya kgale moo Sedibeng.

Thebe o fehla morusu ka ho bolella baithuti, lekgotla la sekolo le setjhaba ka “dimpe” tsa Tutudu. O re Tutudu o sotla bana ba Thabure hobane moo e se hahabo. Bana ba ya sekolong ba kgikgitha. Ha ba le moo ha ho le sebakanyana sa kgefutso. Ba hediswa le jwang bo potapotileng sekolo moo ba ka nnang ba longwa ke dinoha. Ha sekolo se tswile ba mathisakwa letsatsing ntle le qenehelo. O reka BoThabang ba tsejwang ka dikgathatso, ka jwala, mme o leka le ho sokolla mookamedi wa lekgotla la baithuti. Thebe o bonahala a atleha tekong ena ya hae hobane morusu o ba teng Thabure.

Setjhaba se bokana sekolong ho ya bona ha Tutudu a ntshwa ka ntshwe di sa fohlwa. Pina ke ya boipelaetso, e reng “Mmuso wa Tutudu, re a o phethola!” Dikgapane, morwetsana ya sebetsang Sedibeng, mme eo pelo ya hae e seng e nkehile ke Tutudu o romella Tutudu melaetsa ka selefounu. Eo o qoba ho ya sekolong, mme o a ikgakanya. Ntefeleng, moithuti wa sehlopha sa leshome le metso e mmedi, eo le yena pelo ya hae e leng ho Tutudu, o pholosa thepa ya ntlo ya Tutudu ka ho bitsa mapolesa ha bashemane ba morerong wa ho

senya thepa, mme sena se halefisa letshwele le bokaneng sekolong. Thepa ya sekolo e a senngwa, mme mapolesa a tshwara basenyi.

- 7.1 E be lebaka la Thebe la ho tshwarela dikopano tsa ho tebela Tududu Letsheng e ne e le lefe? (2)
- 7.2 Tjhadimo ya mongodi ke efe ka ho hlahisa Dimama a dumella Thebe hore a rekele boThabang jwala Letsheng? (2)
- 7.3 Ke sefe se ileng sa etsa hore Thebe a fellwe ke maqheka a ho tswela pele a ntse a senya lebitso la Tutudu motseng wa Thabure? (2)
- 7.4 Lefufa leo Thebe a neng a e na le lona kgahlano le Tutudu le etsa hore o ikutiwe jwang? (1)
- 7.5 O ipapisitse le puo e reng 'lesole le shwela ntweng,' bolela ketsahalo e LE NNGWE e entsweng ke Tutudu ho nnetefatsa puo ena. (2)
- 7.6 Na o bona Tselapedi a bontshitse bokgoni ba boetapele ka ho se nke bohato mabapi le mehwanto e neng e etswa ke baithuti? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

TEMA YA B

Ke nnete, Thebe o ne a rometse boThabang ho ya kgwasa Tutudu ha e le moo a sa bonahale ho tla sekolong. Ekaka ha ho ralwa lewa ho ne ho hlile ho itswe ba tle ba mo lalle ha a fhla feela. Ba hle ba mo phaladise a sa kena ka jarete ya sekolo e le ho hlahafatsa letshwele le ho hlokisa mang kapa mang ya ka lakatsang ho jella phate sebaka. Batho ba ne batla ba finyelletse kaofela, ntle le yena Tutudu, ya sa keng a lofa le ka mohla. Jwale ke moo ekaka qheka la bona le bohotswe ke dintja... Empa, ha e le ho mmatla teng ba mmatla a phela; ba tswe ba ikgamela yena.

Ba potlaka bashanyana. A phahamisa maoto Ntefeleng. O ne a se a sa mathe jwaloka ha a tloha sekolong. Mohlomong o ne a se a kganngwe ke letshweya kapa e ne e hlile e le ho pata mohwasa, esere a tsosa dibata masene. Ha a hlaha ka huku ya seterata sa Tutudu a hlahella ho bona. Le bona, jwaloka yena, ba ne ba phahamisitse maoto; empa ha ba mmona yaka ho na le se ba bolellang hore taba di tla ba senyehela. Le melamu le diphafa tseo ba neng ba di kokositse tsa theohela fatshe. Ntefeleng a re o bua le bona, empa Thabang a kgaruma ditaello, ba mamela. A tjetjha Ntefeleng. A ntsha sele, a letsa. Ba ya ntlong ba se ba kgorohile. Ba fihla ba raha lemati, le ho kokota ba sa kokota. Ba phopholetsa. Ba phethola bethe. Ba otlanya mamati a diwateropo. Ba nyarela le ka mora ditulo.

Ha ba sa fumane phofu ya bona ba qalella ho thuha dijana. Moo ba reng ba kgorohela thelevishene ya re tsi mmalesibana. E hlaha jwalo e latetswe ke tse tharo. Tsa potapota ntlo. Ba di lahla di eso eme bashanyana, phafa ba di kokositse. Ba ineha bona. Ba neng ba se ba le ka hare bona ba hla ba binakelwa. Ngwana Mosotho ha a utlwa phafa e letsa

molodi wa kodiama tsebeng tsa hae a re o leba ka ho le letshehadi motho a mo sokolla ka yona dikgopong mona. A re o leba ka ho le letona, ya theoha mahetleng. Ha a petlella, ba mo hasa fuba tsena. A sa ema tsi! A sheba kwana le kwana; a fumana hohle e le hole. A sa eme jwalo tsa fapakana hloohong; madi a ipetsa; a ba a bonela lefu hau fi. A fumana mokgwa o le mong wa ho itamolela e le ho itihela ka mora vene. A ikisa ho se motho ya mo kgannelang teng. A ikisa hobane e le ona feela mokgwa wa ho baleha botshabebo bona. A ikisa, a ba a re tjhobe ka hara veve.

- 7.7 Tutudu o ne a etsang nakong eo boThabang ba neng ba senya thepa ya ntlo ya hae? (2)
- 7.8 Tshohla hore karaburetso e sebedisitsweng temeng e ka hodimo e ka ba le ditlamorao dife tse bosula maphelong a baithuti ka kakaretso? (2)
- 7.9 Bolela mothinya o sa lebellwang o iponahaditseng nakong eo baithuti ba senyang thepa ya ntlo ya Tutudu. (2)
- 7.10 Maikemisetso a mongodi ke afe ka ho etsa hore Tutudu a ikgakanye matswapong kwaa? (2)
- 7.11 Ho apara ovarolo ha Tutudu ho re bolella hore ke mophetwa wa semelo se jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 7.12 Sekaseka ka tshetshefo leeme le hlahiswang ke setjhaba sa Thabure kgahlano le Tutudu ka mora hore Ntefeleng a bolele hore o hlohlelitswe ke Thebe ho ya ha Tutudu. (2)
- 7.13 Ke sefe se totobatsang hore Tutudu ke motswadi wa sebele mabapi le ketsahalo ya hore a fumane Ntefeleng a le ka hara moalo wa hae? (2)

[25]

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso E LE NNGWE feela karolong ena.

Ha o arabile potso ya moqoqo KAROLONG YA B, araba dipotso tse kgutshwane karolong ena. Ha o arabile dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA B, jwale araba ya moqoqo.

POTSO YA 8: MOFUTA WA POTSO E TELELE YA MOQOQO**LEJWE LA KGOPIISO – T Letshaba**

Ho ema le ho heleha ha lenyalo ho itshetlehile matsohong a motho wa mme. Dumellana kapa o hanane le mopollo ona o ikamahantse le lenyalo la Naledi le Tsietsi. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 9: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****LEJWE LA KGOPIISO – Letshaba**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

TEMA YA C

THAPELO: Tsietsi, o a tseba ke swaba nko ho feta molomo ha e le wena ya buang jwalo le hara batho. Ruri ha ke na mantswe a ho hlalosa kamoo ke bothetseng pelo ka teng ke ho tjha ntshi hona ha hao.

TSIETSI: Ha se hore ke tjha ntshi, feela ke di utlwisisa ka botlalo ditlamorao tsa ho tlola ka leoto le le leng jwalo ka mokoko o bona dithole. Motho o sala a itlhophere, ke re a se na le yona ya ho phoka boduma. Ha ka mane e ne e le tlala feela, ke sa tsebe hore ke etse jwang ha mokuru o sibile. Ho ne ho setse hanyane feela hore Naledi a pake mehaswana ya hae la bana, mme a kgutlele lapeng habo Maokeng.

THAPELO: Kgetlong lena teng ha ke dumele hore a ka batla ho nka mohato o jwalo, etswe mohwanto ona oo ke buang ka ona o tilo re tswela tema. Re ke ke ra o kgina ho fihlella Mohlouwa a be a itshela kelello, a lemoha hore le rona re hloka tjehele jwalo ka yena. Ho ba mohlanka wa tshireletso ho tshwana feela le ho tjeheha phiiri ka motho.

TSIETSI: Ke nnete hore maemo a tshebetso mona ha ntate Mohlouwa ha a thabise ho hang, feela leha ho le jwalo ho ngala mosebetsi ho ke ke ha re tswela molemo le kgale. Hantlente ho etsa jwalo e tla be e le hona ha re ipitsetsa mathata feela.

THAPELO: Ho tjho hore o tshaba Mohlouwa lebekebeke?

TSIETSI: Ke se ke hlalositse hangata, wa mphato, hore ha re a lokela ho itshenyetsa nako ka ntho disele kapa hona ho kgahlwa ke none e feta. Ntate Mohlouwa o sa ntse a re behile leihlo le ntjhotjho, mme ha a ka lemoha hore re ikemiseditseng a ka re nyaola hang mosebetsing mona. O a tseba le wena hore naha ena ya rona e aparetswe ke leqeme le lehlo la tlhokeho ya mesebetsi. Ebile rona re lehlohonolo jwalo ka tshitshidi hore ebe le kajeno tjena re be re sa ntse re kakatletse ka thata moo re fumanang makgulo a matala teng.

- 9.1 Ke ka lebaka la eng ha Tsietsi a ne a sa batle le ho utlwa ka taba ya ho kena mohwantong kgetlo la bobedi? (2)
- 9.2 Ditaba tsa tema e ka hodimo di mothating ofe wa poloto? (1)
- 9.3 Na o dumela hore sephiri sa kamano ya Naledi le Mohlouwa e bile tharollo ya mathata a Tsietsi? (2)
- 9.4 O nahana hore mongodi o rehile Tsietsi lebitso leo ka sepheo sefe? (2)
- 9.5 Hlalosa sehalo se ikutlwahatsang dipakeng tsa Mmabatho le Mohlouwa nakong eo ba buisanang ka ho tejelwa ha Tsietsi. (2)
- 9.6 Ke sefe se ileng sa fetola semelo sa Naledi ho monnae Tsietsi? (2)
- 9.7 Hlalosa mathata a MABEDI a ileng a aparela bophelo ba Tsietsi. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

TEMA YA D

TSIETSI: Ha ke tlo mo ratha, feela ke tlo mo rema dikotwana hore ha ho le tjee tjhaba di sale di maketse! O se ka nahana hore ha ke tsebe hore sefelekwane seo sa hao sa monna se ntse se lema tshimo ya ka!

MMABATHO: Na hlooho ee ya hao e a nela na, moshemane towe?

TSIETSI: Mosadimoholo, o kgethe mantswe ha o bua le nna. Ke a bona o a lebala hore ha ke sa le e mong wa bahlanka ba hao. Nka tloha ka o bontsha tosa le madinyane a yona hona jwale tjena o be o timellwe ke mahlajana!

MMABATHO: Ke tla bua le wena ho ya ka moo ke ratang ka teng, hoba ha o ntshose ka letho. Ke re le sona seletswana seo sa hao ha se ntshose ka letho.

TSIETSI:	Ke tla o bolaya ka selepe sena jwalo kaha ke kgonne ho fenetha bana ba ka ba babedi ka sona.
MMABATHO:	<i>(Ka ho nyaroha.)</i> Mmolai towe, tswa ha ka mona pele ke o bitsetsa mapolesa?
TSIETSI:	O ka nna wa bitsa mapolesanyana ano a hao, le bona ha ba ntshose ka letho. Ba tla fihla mona e le kgale ke o fapantse le motlwang wa pula.
MMABATHO:	Tsietsi, ke kopa hore o ntswele ka ntlo hona jwale tjena le seletswana sena sa hao se kgenathetseng madi. Bona hona jwale tjena ntlo ya ka e nyonyeha jwang ke marothodi ana a madi a rothetseng fatshe mona.

- 9.8 Na o nahana hore Tsietsi o ne a ikemiseditse ho bolaya Mmabatho nakong eo a neng a ilo batla Mohlouwa? Tshehetsa karabo ya hao ka mantswe ho tswa qotsong. (2)
- 9.9 Bolela ho re mantswe ana a Mmabatho a mo hlahisa e le motho ya semelo se jwang?
"Ke tla buwa le wena ho ya ka moo ke ratang ka teng, hoba ha o ntshose ka letho." (2)
- 9.10 Qotsa polelo ho tswa temeng e ka hodimo e bontshang hore Mmabatho o a tella. (2)
- 9.11 Karaburetso ya pono e sebedisitsweng ke mongodi temeng e ka hodimo e qholotsa maikutlo afe ho wena? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 9.12 Sekaseka sepheo sa mongodi sa ho hlahisa Naledi a kene dikamanong tsa lerato le Mohlouwa? (2)
- 9.13 Hlalosa hore kgohlano e hlahellang tshwantshisong ena ke ya mofuta ofe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25

MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

SA EXAM PAPERS